

ВИДИ СПІВПРАЦІ БДЖОЛЯРІВ У КООПЕРАЦІЇ

В. М. П'ясківський, к. с.-г. н., доцент

С. П. Вербельчук, к. с.-г. н., доцент

Т. В. Вербельчук, доцент, к. с.-г. н., доцент

Житомирський національний агроєкологічний університет

Кооперативний рух на Україні потребує нового підходу в організаційному напрямі, державній підтримці та взаємпраці, підвищенні самосвідомості тощо. Позитивні відносини в кооперації можуть скластись з формуванням нових територіальних громад. Галузь бджільництва здатна відіграти в кооперації свою роль, мати напрацювання в низці напрямів індивідуально, в співпраці, асоціативно тощо.

Постановка проблеми. Україна є Європейським (1 місце) та світовим (4 місце) лідером з виробництва меду (80–85 тис. т). В 2017 році експорт меду з держави склав 67,6 тис. т на суму 113 млн дол. США.

Суттєва частка виробництва належить пасічникам Житомирщини. Кожна сьома тонна українського меду є з нашої області [4, с. 175]. Після реформування колгоспного виробництва пройшли суттєві структурні зміни власності, форм та об'ємів сільськогосподарського виробництва в Україні.

Особливо не готовими до технологічного прориву виявились дрібні селянські та фермерські господарства, котрим бракує рівня технологічних знань, організаторських здібностей, знань менеджменту і маркетингу, слабка матеріальна та фінансова можливості [7].

Останні десятиліття з новою силою піднімаються питання зародження на селі різних видів кооперативних об'єднань, котрі змінили б відношення до виробництва, прямо зацікавили людину села до самоорганізації, ініціативи, поліпшення технологій та добробуту [5, с. 3].

Проте фінансові труднощі поточного моменту, відсутність знань, пасивність виробників, слабка підтримка держави часто перетворює цей рух в декларативні наміри [5, с. 6].

Особливо актуальним на даний час є створення кооперативних структур при нових територіальних громадах. Вигода обопільна – зацікавленість громади, в т.ч. фінансова, вирішення соціальних проблем, зайнятості, підтримка виробника тощо. Спільно може створюватись додаткова вартість продукції [5, с.5].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Зароджений більше 100 років тому кооперативний рух на Україні потребує нового підходу

в організаційному напрямку, вимагає підвищення самосвідомості, організованості селян.

Нинішня територіальна реформа вимагає змін організаційних форм діяльності громад, пошуку нових форм об'єднань і видів індивідуальних та кооперативних відносин, здатних надати поштовху технологічному розвитку [1, 2; 5, с. 6; 6, с. 12].

Будучи фактично віддаленими до законодавств України та світу про кооперативний рух, відчуваючи актуальність проблеми в галузі бджільництва ми поділимося власними напрацюваннями, спостереженнями та думками. Не зупиняючись на конкретних питаннях членства, організації, майнових відносинах тощо, попробуємо розглянути можливі види та напрями діяльності кооперативів при виробництві продукції бджільництва.

Мета та методика дослідження. Мета даної публікації полягала у розгляді ряду перспективних напрямків діяльності кооперативного руху та його видів в галузі бджільництва, векторів вдосконалення технологій та поліпшення якості продукції галузі, підвищення самосвідомості, самоорганізації дрібних виробників на селі, організації їх кооперативних форм співпраці.

Дослідження провели за методом системного аналізу, котрий передбачає оцінку поведінки об'єкта (системи) у взаємозв'язку з факторами, що на нього впливають.

Виклад основного матеріалу. В Україні кооперативну діяльність регламентують закони України «Про кооперацію», «Про споживчу кооперацію», «Про сільськогосподарську кооперацію» та ряд інших нормативно-правових актів [1, 7, 8]. Значну увагу розвитку кооперативного руху приділяє ЄС та його законодавство [6, с. 11].

Згідно із законодавством України кооперативом визнається юридична особа, утворена фізичними та (або) юридичними особами, які добровільно об'єдналися на основі членства, з метою ведення спільної господарської та діяльності з метою задоволення власних економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядності. Це первинна ланка системи кооперації [1, 7].

Аналізуючи поділ кооперативів за видами діяльності відзначається залежність їх від завдань та характеру діяльності: виробничі, обслуговуючі, споживчі [5, с. 3; 8].

Основна мета кооперації на даний період – є задоволення економічних, соціальних та інших потреб членів кооперативних організацій на основі партнерського поєднання особистих та колективних інтересів, розвитку їх самоорганізації, самоконтролю, самоуправління, поділ доходів, ризиків, втрат [1, 7, 8]. Кооперативи

виконують ряд соціальних функцій і є засобами самоорганізації та самовираження.

Багаторічний досвід розвитку кооперації на наших землях та за кордоном свідчить, що різноманітні види і форми кооперації об'єднає загальний організаційно-економічний принцип – добровільність учасників до початку кооперативних відносин та спільність діяльності членів в кооперативних структурах [8].

Яскраві спалахи самоорганізації в кооперативні рухи на теренах західноукраїнських земель проявлялись з кінця XIX століття, після заснування товариства «Народна торгівля», котре переросло у спілку споживачів українських кооперативів. Вона мала значний позитивний вплив на національно-громадське життя українського населення, сприяла гуртуванню українського селянства, а потім – започаткувала фінансування культурно-освітніх установ [5, с. 3; 7].

Особливого підйому набула самоорганізація у довоєнний період. Вона стала важливою передумовою піднесення господарської культури, підвищення соціально-економічного рівня життя. За відсутності власної держави, гноблення австро-угорської та польської держав широко та ефективно використовувався лозунг – «Свій до свого по своє». Якісна продукція, особливо молочна, активно надходила в держави Європи. Кооперація втягувала селян у товарно-грошові відносини, залучала до новітніх технологій та передових методів господарювання.

На сучасному етапі розвитку держави, в межах громад кооперативи можуть проводити організаційну роботу по реалізації бджолопакетів бджіл, організації кочівлі та бджолозапилення, охорону бджіл від отруєнь гербіцидами, крадіжок, тощо.

Обслуговуючі кооперативи здатні покласти на себе організацію європейської системи ведення виробництва, котра базується на самодовірі та самоконтролі виробника і держави. Це «Належна пасічницька практика». Для галузі бджільництва вона сприяє підвищенню безпечності та якості продукції, а завдяки обліку, дає можливість чітко проаналізувати шлях меду від «квітки» до покупця, підтвердити якість та «чистоту». Ця система виправдовує себе і буде запроваджена в державі зважаючи на наші Європейські амбіції.

Обслуговуючі кооперативи при громадах здатні забезпечувати дрібнотоварних пасічників вошиною, дрібним інвентарем, обмінювати віск, допомагати з реалізацією продукції, проводити заготівлю певної продукції (маточного молочка, прополісу, екстракту личинок воскової моли, перги тощо), котрі виробляються в малих об'ємах і стають не

рентабельними при їх транспортуванні до великих центрів та реалізаторів, дрібними партіями.

Певна частка роботи може бути відведена кооперативам, котрі, на ряду з забезпечення потреб членів свого кооперативу, можуть надавати послуги стороннім особам (за законом до 20 % обороту). Це, у галузі бджільництва, є актуальним, коли на рівні територіальних громад чи адмінрайонів фахівцями, в т.ч. ветеринарної медицини, надаються ветеринарні послуги та лікувальні засоби (а краще – при особистому виїзді), проводяться профілактичні та лікувальні заходи проти карантинних хвороб (кліщ Вагоа, американський та європейський гнильці тощо). При загальній забороні на застосування антибіотиків, деякі з цих хвороб можливо вилікувати лише за їх застосування при інтенсивному лікуванні в короткій термін. Проте це повинно проводитись дозовано, запобігаючи потраплянню антибіотиків в продукцію. При важкій етології, фахівець, можливо, порекомендує та наполягатиме на радикальному заході проти стійких гнильцевих хвороб – спалюванні вулика, стільників, бджіл.

В сучасному бджільництві виробництва маточного молочка є технологічно найбільш проблемним. До цього часу в Україні не розроблено ринок його виробництва та реалізації. Специфіка продукту вимагає конкретизації термінів його виробництва, глибокого заморожування тощо. Надійна реалізація можлива лише завдяки довірливим стосункам покупця та реалізатора. Технологічно простішим є виробництво маточного молочка у маточниках, що унеможливує його фальсифікацію. При виробництві продукції бджільництва це є під силу кооператорам, колективу.

Територіальний кооператив може приймати участь в організації зеленого сільського туризму в т. ч. і при кооперуванні на пасіки. Особливої цікавості викликає використання бджолосімей в апітерапії. Вуликотерапія набуває активного розвитку та є ефективною. Бджоли вулика діють в комплексі факторів (стерильне повітря, ароматерапія, біологічне поління, шум тощо) здатні суттєво підвищити життєвий тонус людини.

Перспективним є реалізація бджолопакетів пасіки розплідного напрямку, бджоломаток, різне кооперування дрібних виробників тощо.

Цікавим було б виробництво та постачання, в т.ч. у великі мережі та на експорт унікальних поліських лісових монофлорних медів вироблених у вигляді секційного та стільникового меду, крем-меду тощо. Бажано, щоб продукція поставлялась під певними брендовими марками. А це, організаційно та матеріально, складно виконана індивідуалістам.

Перспективним є участь кооперації у сертифікації земель для органічного виробництва, в т.ч. продукції бджільництва. Кооперація пасічників та органістів, залучення заповідних та охоронних територій області для виробництва органічного меду може базуватись на організаційній роботі фахівців в галузі бджільництва та ініціативі зацікавлених людей.

Споживчі кооперативи з бджільництва, як і інших напрямків, можуть поєднувати види діяльності. Так, наприклад створений кооперативний магазин може реалізувати продукцію власних виробників та асоціаційних членів.

Висновки.

1. Тривала історія кооперативного руху України свідчить про його високі потенційні можливості у розвитку та зростанні культури виробництва, реалізації продукції, підвищення добробуту людей, самозайнятості тощо.

2. Нова хвиля кооперативного руху на селі набула поширення за роки незалежності України. Проте фінансова скрута в державі не дає можливості надання широкого фінансового сприяння цьому руху (пільгові кредити, лізинг техніки, енергоносії тощо). Створення нових територіальних громад здатне сприяти малим самоврядним колективам-кооперативам у виробництві та реалізації різноманітної продукції бджільництва, заготівлі, дорадництві тощо.

3. Кооперативи у бджільництві могли б досягнути напрями виробництва та реалізації різноманітної продукції, забезпечувати консультативну та лікувальну допомогу, впровадити Європейські вимоги до безпечної та якісної продукції, організувати кочівлю та запилення ентомофільних культур, зорганізувати органічне ведення бджільництва, запобігати отруєнню бджіл гербіцидами та багато іншого.

Список використаних джерел

1. Про сільськогосподарську кооперацію : Закон України від 17 липня 1997 р. (у редакції Закону від 20 листоп. 2012 р. № 5495-VI) // ВВР України. – 1997. – № 39. – Ст. 261.
2. Програма розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на 2013-2020 рр. – К.: ССГКУ, 2012. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.coopunion.org.ua/?page_id=1063.
3. Про затвердження Державної цільової економічної програми підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на період до 2015 р. : Постанова КМУ від 3 черв. 2009 р. № 557 (втратила чинність згідно з Постановою КМУ «Про

- скорочення кількості та укрупнення державних цільових програм» від 22 черв. 2011 р. № 704) // Офіц. веб-сайт ВР України. – Режим доступу : <http://portal.rada.gov.ua/>.
4. Вербельчук Т. Полісся Житомирщини – перспективний регіон по виробництву меду / Т. Вербельчук, В. П'ясківський, С. Вербельчук // Розведення та селекція тварин : досягнення, проблеми, перспективи : [зб. наук. пр. Міжнар. наук.-практ. конф., 20 квітня 2018 року. – Житомир : Полісся, 2018. – С. 175–184.
 5. Зіновчук В. В. Організаційно-правові засади становлення сільськогосподарської кооперації в Україні / В. В. Зіновчук // Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. – 2012. – № 1(2). – С. 3–12.
 6. Зіновчук В. В. Чи підходить Україні європейська модель сільськогосподарської кооперації / В. В. Зіновчук : Кооперативні читання : 2014 рік: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Житомир, 27–29 березня 2014 р.). – Житомир: Вид-во «Ж», 2014. – С. 9–18. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhnau_2012_1%282%29__3.
 7. З історії самопомог в Україні : кооперація як добровільне об'єднання громадян [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.gurt.org.ua/articles/24671/>.
 8. Поняття та види кооперативів, порядок їх створення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://msd.in.ua/ponyattya-ta-vidi-kooperativiv-poryadok-%D1%97x-stvorennya/>.